

ETIIKKA SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON YHTEISTYÖSSÄ

Ylisosiaalineuvos Aulikki Kananoja

Asiakas- ja potilasturvallisuus ammattieettisenä haasteena

ETENEn, Lääkäriliiton, Talentian ja Tehyn seminaari

6.9.2012 Helsinki

NÄKÖKULMA

Eettiset kysymykset sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyössä:

- Ammatillisten ryhmien oman professionaalisen etiikan ja ammatillisten käytäntöjen näkökulmasta ja*
- Yhteistyön organisoinnin ja johtamisen näkökulmasta*

YHTEISTYÖN TARPEEN TAUSTATEKIJÖITÄ

- **Sosiaalisten ja terveydellisten tekijöiden yhteen kietoutuminen monissa elämäntilanteissa ja ihmisten toimintaedellytyksissä**
- **Sosiaaliset ja terveydelliset tekijät vaikuttavat toisiinsa mm. edistävässä ja ehkäisevässä työssä**
- **Terveydenhuolto ja sosiaalihuolto työskentelevät rinnakkain toipumisen ja kuntoutumisen edistämiseksi**
- **Terveydenhuolto ja sosiaalihuolto työskentelevät peräkkäin sairauden/vammautumisen sosiaalisten seurausten korjaamiseksi**

HALLINNON HISTORIAA

- *1800-luvulla ”pitkällistä tautia sairastavat” ja mielisairaat vaivaishoidon piirissä*
- *Lääkintöasiat – lääkintöhallitus – sisäasiainministeriön alainen aina 1960-luvulle; sosiaalihuolto sosiaaliministeriössä*
- *1968 yhdistetty sosiaali- ja terveysministeriö; sen alaisuudessa keskusvirastot: lääkintöhallitus ja sosiaalihallitus*
- *1972 läänien sosiaali- ja terveysosastot*
- *Kansanterveyslaki teki mahdolliseksi kuntien yhdistetyt sosiaali- ja terveyslautakunnat*
- *1991 sosiaali- ja terveystieteiden hallitus, vuodesta 1992 Stakes, THL 2009*

AMMATTIEN ERILAISUUS

- *Sosiaali- ja terveysalan ammattien tietopohja on erilainen*
- *Ammatit ovat kehittyneet eri tavoin*
- *Ammattien kulttuurit ovat erilaiset*
- *Ammattien erilaisuus ei ole yhteistyön ongelma, vaan yhteistyön lähtökohta*
- *Erilaiset osaamiset täydentävät toisiaan ihmisten parantamisessa ja auttamisessa*

EETTISET OHJEET

- *Lääkäriliiton hyväksymissä Lääkäriin eettisissä ohjeissa ei ole mainintaa moniammatillisesta yhteistyöstä*
- *Talentian eettisessä asiakirjassa Arki, arvot, elämä, etiikka on luku moniammatillisesta yhteistyöstä.*
 - *”Sosiaalialan ammattilainen edistää yhteistyötä asiakkaalle tarpeellisten palveluiden aikaansaamiseksi ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi. Jotta asiakasta voidaan auttaa mahdollisimman hyvin, on sosiaalialan työn oltava verkostoitunutta ja moniammatillista.”*

YHTEISTYÖTÄ EDISTÄVIÄ TEKIJÖITÄ

Yhdistettyjen sosiaali- ja terveysorganisaatioiden kokemuksia on tutkittu useilla vuosikymmenillä

- Yhteistyön keskeisenä areenana pidetään yhteisiä asiakkaita/potilaita*
- Yhteistyötä edistäviksi tekijöiksi kummankin alan ammattilaiset ovat todenneet mm. toisen ammatin ja sen käytäntöjen tuntemuksen ja yhteisen väestöpohjan*
- Yhteistyötä vaikeuttavaksi tekijäksi on todettu mm. erilaiset ammatilliset kulttuurit*

YHTEISTYÖN YLEISET EETTISET PERIAATTEET

- *Ammatillisen työn yleinen etiikka: toisen ihmisen – toisen ammattilaisen ja hänen osaamisensa – kunnioittaminen*
- *Toisen ammatin erilaisuuden tunnustaminen ja hyväksyminen*

JÄNNITTEITÄ (1)

- *Lastensuojelu ja mielenterveystyö: yhteistyössä ja tiedonkulussa parantamista kaipaavia puutteita*
- *Kysymyksiä:*
 - *Tunnistaako työntekijä oman ammattitaitonsa rajat ja toisen asiantuntemuksen tarpeen?*
 - *Tuntevatko ammattilaiset toistensa työn sisältöjä ja työkäytäntöjä?*
 - *Miten yhteydenotto toiseen ammattilaiseen asiakkaan/potilaan kanssa käsitellään?*
 - *Millä tavoin ammattilaiset sopivat prosessin vastuuhenkilöstä, työnjaosta ja yhteistyöstä?*
 - *Eettisesti ristiriitaisten tilanteiden käsittely?*

JÄNNITTEITÄ (2)

- *Vanhuspalvelut:*
 - *Sosiaalisten ja terveydellisten tekijöiden tasapuolinen huomioon ottaminen tilannearvioinnissa ja palvelun valinnassa*
 - *Vanhan ihmisen osallisuudesta huolehtiminen tehtävissä ratkaisuisa: toimitaanko yhteistyössä?*
 - *Kotiutuksen kriteerit: sovitetaanko sosiaaliset ja terveydelliset tekijät yhteen?*
 - *Ovatko ammattilaisten arvot ja työkäytännöt yhdensuuntaiset vai erilaiset – eroavuuksien käsittely yhteistyön kohteena?*

ESIMERKEISTÄ NOUSEVIA TEEMOJA

- *Tosi ammattitaito syntyy siitä, että tuntee omat rajansa*
- *Asiakkaan/potilaan tarve, tahto ja näkökulmat yhteistyön suuntaajana ja sisältönä, eivät ammattilaisten tai organisaation intressit*
- *Kiinnostus ja halu tuntea toisen ammatin osaamista ja käytäntöjä, jotta osaamiset ja käytännöt osataan kytkeä yhteen*
- *Toisen ammatin erilaisuuden tunnistaminen, tunnustaminen ja hyväksyminen*
- *Luottamus siihen, että toinen ammattilainen tekee parhaansa*
- *Avoimuus erilaisten näkemysten ilmaisemisessa ja käsittelyssä*
- *Yhteistyön kehittämistarpeiden tunnustaminen ja halu parantaa yhteistyötä*

ETIIKKA YHTEISTYÖN ORGANISOINNISSA JA JOHTAMISESSA (1)

- ***Yhteistyön rakenteiden etiikka asiakas- ja potilaskeskeisyyden näkökulmasta:***
 - ***palvelevatko yhteistyörakenteet palvelun käyttäjää, ammattilaisia vai organisaatiota ja sen tehokkuutta?***

ETIIKKA YHTEISTYÖN ORGANISOINNISSA JA JOHTAMISESSA (2)

- *Ihmisten tarpeet ja käytettävissä olevat voimavarat eivät vastaa toisiaan, joten palveluun pääsyä on välttämätöntä säädellä siten, että kaikki suurin piirtein samassa tilanteessa olevat saavat yhdenvertaisen kohtelun. Tämä on eettisesti perusteltua.*
- *Järjestelyn on oltava läpinäkyvä.*

ETIIKKA YHTEISTYÖN ORGANISOINNISSA JA JOHTAMISESSA (3)

- *Moniammatillisen yhteistyöverkoston kokoaminen ja hoidon/auttamisen kiireellisyys voivat olla ristiriidassa keskenään.*
- *Vastakkain ovat niukkojen resurssien säätely ja ihmisen hätä – tämä on eettisesti vaativa tilanne*
- *Priorisointia ei voi jättää yhden ammattilaisen vastuulle – kiireellisyysarvioinnissa tarpeen useampi näkemys*

ETIIKKA YHTEISTYÖN ORGANISOINNISSA JA JOHTAMISESSA (4)

- Palveluun hakeutumis- ja käynnistysvaiheen vastuuhenkilö antamaan tietoa, ottamaan vastaan asiakkaiden hätää ja tekemään väliarviota*
- Apua tarvitsevat ihmiset tarvitsevat yhteyden ihmiseen – ei järjestelmään*
- Tämä on asiakas- ja potilaskeskeisyyttä*

ETIIKKA YHTEISTYÖN ORGANISOINNISSA JA JOHTAMISESSA (5)

- Toiminnan perustarkoituksen esillä pitäminen – ihmisten parantaminen, toimintakyvyn edistäminen, sosiaalinen tuki ja vahvistaminen – on johdon ja esimiesten tehtävä*
- Yhteistyötä on arvioitava asiakas- ja potilaskeskeisyyden näkökulmasta*
- Yhteistyön rakenteiden, organisoinnin ja johtamisen eettinen taso on yhtä tärkeä kuin ammatillisen toiminnan taso*

LOPUKSI

- *Ammattilaiset luovat ja toteuttavat yhteistyökäytäntöjä – ammattilaiset voivat niitä myös muuttaa*

KIITOS